

**Zuster Maria Gertrudis Theresia a Sancte Agnete
- haar spirituele omvorming tot brug tussen hemel en aarde -
1902-1937**

**Paul Horbach
Riethoven
juli 2010**

Zuster Maria Gertrudis Theresia a Sancte Agnete

- haar spirituele omvorming tot brug tussen hemel en aarde -

Maria Gertrudis Erzberger o.carm., Nederland; kloosterlinge; † 1937.

Zij werd geboren op 13 oktober 1902 in Berlijn en trad in 1921 in bij de karmelietessen te Echt. Sterfdag 17 september 1937. Zij wordt in Nederland en Duitsland op bescheiden schaal vereerd. Zij is (nog) niet heilig of zalig, maar een zogeheten Dienares Gods (= voorgedragen voor nader onderzoek met het oog op een eventuele heiligverklaring).

1. **Begenadigd mensenkind**

Maria Erzberger (1902-1937) is dochter van een vooraanstaande en bevoorrechte katholieke familie. Het is een warm gezin met veel liefde tussen ouders en kinderen.

Haar vader, Matthias Erzberger, ondertekent in 1918 voor Duitsland, ondanks alle tegenstand, de vredesvoorwaarden in Compiègne overtuigd als hij is dat alleen door vrede redding voor Duitsland en Europa mogelijk is. Hierom wordt hij enkele jaren later vermoord.

Maria groeit op in de hoogste kringen. Ze is levenslustig en aantrekkelijk kind, komt via haar vader in contact met veel vooraanstaande personen uit de kerkelijke, de politieke en de culturele wereld, vooral ook uit katholieke kringen waaronder kardinaal Pacelli en latere Paus Pius XII.

Ze heeft een ‘mooi’ karakter. Sterke wil, talentvol, groot doorzettingsvermogen, een nuchter helder verstand, levendig, speels en humorvol. Haar open en transparante persoonlijkheid, gaat samen met een hart dat voor de liefde openstaat. Een schitterende toekomst ligt voor haar. Wat brengt haar, voor de wereld nog kind zijnde, ertoe hiervan af te zien en de eenzaamheid op te zoeken, te kiezen voor een opofferend leven geheel gewijd aan God?

Al heel vroeg is het verlangen naar God in haar werkzaam, zoals blijkt uit wat ze zelf neerschreef in haar kinderlijk communieboekje:

**‘Zoals het hert verlangt naar de waterbron, zo smacht mijn Ziel naar de Bron van genaden’
(1912; 10 jaar)**

Haar omgeving is erg onder de indruk van en vooral ook verwonderd over de vroomheid van dit zo levendige ‘zonnige’ kind. Hoe kan dat toch, het is zo afwijkend van wat ‘normaal’ geacht wordt?

Maria Erzberger was werkelijk in letterlijke zin een *begenadigd* mensenkind. Haar sterke persoonlijkheid groeide door allerlei ‘externe’ ervaringen. Ze bleef hierin ‘zichzelf’, wat heel opmerkelijk is, en haar authentieke persoonlijkheid diende zich als het ware aan als een *bijna* gereed instrument om door God gebruikt te worden. Al vanaf het begin van haar leven was Maria gericht ‘naar boven’, op God. Dat was niet haar verdienste, maar een genade die zij mocht ontvangen. Maar de ‘finale’ zuivering van haar persoonlijkheid en ziel, zal nog een zware innerlijke strijd blijken te zijn. Begenadigd zijn lijkt een zegen, maar inherent eraan is de verantwoordelijkheid om wat ontvangen wordt ook door te geven én terug te geven. Dit vraagt om deemoed en nederigheid, om de ontvangen talenten niet toe te rekenen aan jezelf, om dienstbaar te worden en te blijven, om het steeds

weer opkomend egocentrisme te onderkennen en te offeren. Deze *spirituele* verantwoordelijkheid brengt bijna altijd zware beproevingen met zich. Dit blijkt ook zo te zijn bij Maria Erzberger. Hieronder wordt het geestelijke omvormingsproces dat Maria Gertrudis doormaakt, beschreven. Enkele aspecten ervan worden achtereenvolgens toegelicht in het besef dat deze in werkelijkheid overlappend kunnen zijn en elkaar ook wederzijds beïnvloeden.

2. Mijn roeping is liefde

2.1 Omvorming in schepping

In 1917, 15 jaar oud, verlaat ze Berlijn, waar ze woonde, voor een vakantie in Zwitserland. Door een ernstige ziekte blijft zij lang in dit land. Ze blijft haar verdere leven een zwakke lichamelijke gezondheid houden. Hier in Zwitserland raakt ze verrukt van en innerlijk overrompeld door de schoonheid van de Alpen, door de meren, door de bergen met hun eeuwige sneeuw, door de bloemen. Ze ervoer de hand van God in de schepping, en zag daarin Zijn grootsheid. De hele schepping en alle mensen zijn schepselen van die grote, liefdevolle God! Ze ervaart schepsel te zijn, deel van de oneindige scheppingswereld. Daar waar ze al zo doordrongen was van Gods zijn, raakt ze ervan doordrongen zélf schepsel te zijn. Dat wordt *omvorming in schepping* genoemd. Haar blik, haar grondhouding wordt werkelijk doortrokken van een diepgevoelde eerbied voor alle ‘dode’ en levende wezens om haar heen. Alles ligt in Zijn Hand, alles wordt door Hem gegeven, ook ziekte en onbegrepen mankementen vallen onder Zijn scheppingswetten. Maria beseft diep in haar wezen dat haar levenslot niet ontleend wordt aan eigen inzichten en keuzes, maar dat alles binnen God wordt en is. Dit overtuigt haar ten volle dat zij, en alles en allen, zich moet richten op Hem, onze God en Schepper.

2.2 Omvorming in herschepping

In Berlijn had ze al zoveel mensen meegemaakt die volledig afgekeerd waren van God. En nu tijdens haar ziekte en verblijf in Sankt Moritz zag ze de ergste tegenstellingen: mensen geschapen naar Gods beeld, verkwisten hun talenten, deden alles - misschien onwetend - wat God ‘verboden’ had. Ze zag zo duidelijk die financieel rijke mensen die helemaal opgingen in sport en feesten en allerlei andere genoegens, en zich zo weinig bekommerden om God, om het heil van de eigen ziel en die van anderen. Die egocentrische gerichtheid op de wereld van hen die beter zouden moeten weten, ook van priesters, bedroefde haar intens. Een diep ingrijpend verdriet welt in haar hart op. Ze beleeft, voelt dat deze *zondige* horizontale gerichtheid tevens het méélijden van God, Schepper van de wereld, inhoudt. Dat is de kern van het verdriet dat in haar komt en dat haar hart vult met plaatsvervangend berouw. Het ontbreken van *omvorming in herschepping* bij al die ongerichte anderen voedt haar aandrang om zichzelf op te offeren voor de anderen én voor God, door zichzelf geheel en al, met heel haar wezen te richten op God. Voor de zonden van de mensen, ook van haarzelf, van de ongerichten en afvalligen (van zelfs priesters!) en voor al het kwaad, wilde ze boeten. Zij wilde in Jezus God meer en meer beminnen en Hem eerherstel geven voor al degenen, die hun plichten jegens Hem verzuimden.

‘Voor die mensen wil ik van Jezus houden en mij voor hen opofferen’

Het *plaatsvervangend boete* doen ter wille van hen en Hem wordt en blijft haar spiritueel levensprogramma.

‘ik wil slechts uit liefde leven, om uw goddelijk hart vreugd te geven en U te troosten!’

Ze is 15 jaar!

2.3 Antwoord op roepende stem.

Al heel jong hoort ze deze roeping in haar hart. Het is geen roeping gericht op eigen heil. De innerlijke stem stuurt haar naar dienstbaarheid aan het Heilig Hart. Ze hoort een innerlijke stem die haar roept een ontvankelijke zielenruimte te worden waarin verbinding en daardoor verlossing, kan plaatshebben. Zij ontmoet al vroeg de heilige Gravin Ledowska, stichteres van de Sint Petrus Claver Sodaliteit voor de bevrijding van slaven. Ze is erg onder de indruk van dit werk, en heeft toen haar roeping zo duidelijk in haar ‘sprak’ overwogen haar leven in die richting in te zetten. Ze werd echter niet geroepen om een ‘praktische’ opdracht in haar leven te vervullen, maar juist naar een contemplatief diensbaar leven.

Maria kiest voor het kloosterleven omdat ze daartoe gestuurd wordt. Het is geen besluit dat ze zelf neemt, maar het is een gehoorzaamheid aan wat ze in de diepte van haar hart hoort.

‘Gij moet een bruid zijn van Mijn Hart’

Zoveel mensen, zoveel manieren om geroepen te worden. In haar leven ontplooit die roeping zich vanzelf, heel natuurlijk zonder veel weerstand en tegenstand. Vanaf het begin – lijkt het - kon ze niet anders. Ze was anders dan anderen. Bovendien ondervond ze geen tegenstand en onbegrip van haar directe omgeving, haar familie, hoewel haar besluit voor hen heel moeilijk was. Roeping begint altijd met het loslaten van de oude vertrouwde patronen waarin de persoonlijkheid rust en waardoor die persoonlijkheid gericht wordt, meer of minder horizontaal. Zo ook bij Maria. De oude leefwijze in een bevoorrechte maatschappelijke situatie en de veilige omgeving van de intieme familie wordt door haar radicaal losgelaten. Haar pijn lag in de pijn en verdriet die haar naasten door haar moesten ondergaan. Haar roeping was zo sterk dat ze vóór haar intrede zélf geen zware innerlijke strijd heeft gekend. Zij voelde het offer wel, want ze wist dat het haar zwaar zou vallen de pracht van Gods schepping niet meer te kunnen ervaren en ze wist van het wederzijds verdriet afscheid te moeten nemen van familie en omgeving.

3.3 Omvorming in gelijkvormigheid

Bij de H. Teresia van Avila leest ze dat in kloosters gebeden en geboet zou moeten worden tot redding van de wereld als die in nood verkeert. Dat bevestigt haar roeping die ze in zich weet.

Begin 1920, net 18 jaar oud raakt ze, als ze ‘*Geschiedenis van een Ziel*’ leest, geboeid door de biografie van H. Teresia van Lisieux (toen nog tamelijk onbekend en nog niet heilig verklaard). ‘*Mijn roeping is liefde*’ schreef de kleine Teresia, en Maria begreep dat zij dezelfde roeping had. Het zaad van de Carmel vond in haar een vruchtbare grond. Ze wilde de ‘kleine weg’ van Teresia zo volmaakt mogelijk kunnen gaan.

Ook het werk van Johannes van het Kruis trekt haar naar de Carmel:

‘Eén aanraking is voor de ziel van veel meer waarde dan vele waarnemingen en beschouwingen aangaande de schepselen en de werken van God’

De beslissende invloed voor een algehele toewijding aan God kwam echter toen haar aandacht werd gericht op Maria Droste zu Vischering (1863-1899). Toen Maria Gertrudis het leven van deze heilige Moeder las, trof haar vooral de passage waarin ze openlijk haar karakterfouten en zwakheden bekende en ook de inzet en overgave beschreef waarmee zij daarmee in het klooster trachtte om te gaan. De grondbeginselen van Maria Droste zu Vischering vonden weerklank in de ziel van Maria Gertrudis en zonder haar persoonlijkheid te verloochenen maakte zij zich deze principes toch geheel eigen. De stilte van het klooster wordt voor haar de uiterlijke plaats om zich door God te laten aanraken. Maria wordt zo ‘van boven’ gestuurd naar het verborgen leven van de Carmel. Het wordt de ‘*Carmel van Echt in Holland!*’. Vanaf toen heeft ze opofferend geleefd om in volle overgave ‘*Mijn roeping is liefde*’ te laten verwerkelijken.

Uit brief een brief aan Moeder priorin van Carmel Echt (1920):

‘Want Onze lieve Heer wil mij in de Carmel hebben en daarom vraag ik u met heel mijn hart mij in Uw klooster op te nemen.....Mijn grootste verlangen is zo spoedig mogelijk de wereld te verlaten om God alleen in de Carmel te dienen en eerherstel te geven voor de vele zonden van de mensen, die het Goddelijk Hart zoveel smart aandoen’ (18 jaar)

Maria is echt een kind van de Liefde. In die moeilijke, ook wel verwarrende jaren van strijd en wanhoop die volgen, waar haar gehoorzaamheid en trouw groeien en de liefde zich verdiept, wordt haar ziel zo rein dat in haar innerlijk, in de diepte van haar mystieke hart het Heilige Hart van Jezus, de grenzeloze schenkende Liefde, kan oplichten. Dat wordt voor haar de aanraking waarover Johannes van het Kruis spreekt.

Het Heilige Hart is waarlijk het ‘beeld’ waarnaar de innerlijkheid van Maria Gertrudis in haar korte leven wordt omgevormd. ‘Haar’ *omvorming in gelijkvormigheid*. Het Heilig Hart is het levend symbool van evenwicht tussen denken en bidden, tussen veelheid en eenheid, tussen contemplatie en praktisch handelen, tussen geven en ontvangen. Het Heilig Hart is het alomvattende centrum waar hemelen en aarden met elkaar verbonden zijn. In het mystieke hart van Maria’s ziel mag uiteindelijk het Heilig Hart tegenwoordig zijn, dan wordt zij waarlijk Kind van God. Een kind waardoor Gods verlossende Liefde kan uitstralen in de wereld.

4. Omvorming in liefde

4.1 donkere nacht van de persoonlijkheid

In april 1921 gaat Maria ‘achter de tralies’, waarmee haar offer aan de heilige armoede, haar kenosis aanvangt. Er volgt een zware tijd, de moord op haar vader, de strijd tegen haar natuur, het verdriet om haar eenzaamheid, de smart en het ergste om de troosteloosheid en verlatenheid waarin God haar zo dikwijls dompelde. Om te begrijpen welke weerstanden ze innerlijk heeft overwonnen, moet je haar karakteristiek kennen: buitengewoon gevoelig dat heel diep ging. Naar het uiterlijke toont ze een blijde opgewektheid, haar diepste wezen helde over tot zwaartillendheid en melancholie. Bij alle openhartigheid was zij toch gesloten, zodat wat inwendig in haar omging ‘haar geheim’ bleef. Die sensibiteit is zowel haar voorrecht en haar grootsheid, alsook haar leed en haar smart. De uiterlijke omstandigheden in het klooster waren - psychologisch gezien - niet zo geschikt om Maria over die natuurlijke aanleg tot zwaarmoedigheid heen te tillen.

De geestelijke ontwikkeling die zij in haar korte leven heeft doorlopen, dankt zij zoals ze zegt aan **‘haar getrouwe medewerking met Gods genade’.**

En dat was niet altijd makkelijk:

‘Jezus kan mijn offer niet aannemen omdat ik nog veel te trots ben. Daarom bezweer ik bij de liefde van Jezus, spaar mij toch geen vernedering, ook niet in het openbaar... Mijn hoogmoed wil ik beslist de pas verder afsnijden’

Aan haar novicenmoeder schrijft ze:

‘Wat was het moeilijk vanmorgen uw verwijt stilzwijgend te aanvaarden. Weliswaar kunt u aan mijn gedrag niet merken, hoe ernstig ik mijn voornemen opvat om mijn eigenzinnig hoofd te buigen en mij te onderwerpen., maar mijn lieve Meester weet het wel en ik vertrouw vast , dat Hij mij zal helpen om mij ook hierin te verbeteren..’

Als ze haar gedachten over armoede uiteenzet, toont ze het inzicht in haar eigen onvolkomenheid en de innerlijke strijd daartegen:

‘.. .. dat de gedachte in mij opkomt, dat de zusters die niets hebben meegebracht, dan maar flink moeten werken, opdat het klooster nog wat aan hen heeft en zij niet door het klooster moeten onderhouden worden met het geld van anderen. Alsof deugd niet de enige maatstaf is! Zo nu weet u hoe slecht ik ben. Zo ver komt het, als je zo trots bent’

Donkere dagen en perioden doen haar verzuchten:

‘O was ik maar nooit, nooit naar Echt gekomen! Hier heb ik pas geleerd, wat het is ongelukkig te zijn!’

Maar haar onthechting wordt sterker en vollediger, met die twijfel van eigen onmacht:

‘Ik ben op het standpunt aangeland, dat mij bijna alles wat mij vroeger begerenswaardig toescheen, mij nu onmogelijk en dom voorkomt... Zal ik het ooit klaarspelen, dat ik alles wat men mij geeft als een aalmoes zal beschouwen? Ik zie in dat het zo zou moeten, maar dan plagen mij zovele bekingen’

Van Theresia van Lisieux leerde ze echter niet te blijven treuren over begane fouten, maar in blij Godsvertrouwen de eigen zwakheid lief te hebben.

‘Gelukkig uur, als Jezus ons uit tranen naar de geestelijke vreugde roept’

In haar eerste jaar in Echt wordt haar vader in augustus 1921 vermoord. Ze wordt gekweld door de gedachte, en misschien ook wel verleiding, terug te gaan naar haar moeder, die drie jaar eerder al haar zoon aan het front verloren had. In volle vrijheid, ze was immers nog aan geen gelofte gebonden, ging zij door deze hevige strijd. In deze weken van innerlijke strijd, wanneer ze onder beking en beproeving dreigde te bezwijken, wist ze nog te fluisteren:

‘ik wil alles opofferen om ontrouwe priesters tot U terug te voeren’

En ze bleef trouw aan haar roeping. In deze weken werd ze zonder het te weten meer en meer gevormd tot de echte Carmelites. Zij rijpte tot de religieuze die zich wilde geven en toewijden, zich zelf in niets ontziend, maar voor anderen vol milde goedheid.

‘Ik had ook een tijd – de treurigste van mijn leven- dat ik mij van God afkeerde, om mij aan de vreugden van het leven over te geven..... Wel wilde ik God niet zwaar beledigen, maar daarvoor bewaarde Hij mij immers in Zijn grote barmhartigheid’

Ze wordt beproefd door verlatenheid en verveling.

‘Toch laat de lieve Jezus mij tot nu toe in grote dorheden als ik aan mijn natuur zou toegeven: verveling! Toen ik vandaag voor het tabernakel knielde, vroeg ik Hem, of Hij dan geen enkel goed woord voor zijn kleine bruid had. Toen werd het mij opeens duidelijk, dat Hij heden al Zijn liefde in het kruis verborgen wil. Welgevallig te zijn aan Zijn Goddelijk Hart, meer verlang ik immers niet. Nu ik de tijd zo slecht benut heb,.... Wil ik hem met een grootmoediger liefde dienen’

Hoewel lichamenlijk zwak, al vanaf de kindertijd, was ze zeker de zon in het klooster, de melancholische laag in haar ziel die daar ook was, voor anderen verbergend.

Maria ontwikkelt door zelfonderzoek een goed inzicht in haar persoonlijkheid en bid om met haar zwakke punten te kunnen omgaan.

‘Om één ding zou ik U ootmoedig willen vragen: als ik weer val of onvriendelijk ben, weest u dan wat toegevend... Maar wat zeg ik? Neen, ik verdien dat immers helemaal niet, omdat ik zoveel kommer en zorgen geef en zo ondankbaar ben. Ja, het komt mij soms voor, alsof ik alleen op de wereld was om hen pijn te doen, die van mij houden en die ik zo innig bemin..’

4.2 Haar innerlijke naam

Bij haar eerste professie (tijdelijke beloften in oktober 1922) werd haar een nieuwe naam gegeven die zo wonderwel bij haar ziel en roeping past: **‘Zuster Maria Gertrudis Theresia a Sancte Agnete’**
Zo ging voor Maria Erzberger in vervulling:

‘Men zal u een nieuwe naam geven, die de mond van de Heer zal noemen; en gij zult zijn een erekroon in de hand van de Heer, een koninklijk diadeem in de hand van Uw God’ (Is. 62-2)

Deze naam biedt een sleutel om haar spirituele gang te begrijpen. In navolging van de Kleine H. Theresia was zuster Maria Gertrudis een echte ‘Agnes-ziel’ met dat vrijwillig aangeboden algeheel offer van zichzelf, maar dan wel uit liefde, liefde voor anderen en natuurlijk voor God.

‘O Jezus Christus, ik ben helemaal van U en Gij helemaal van mij!’

Het liefdesverlangen van Zr Maria Gertrudis blijken ook uit aantekeningen als deze:

‘Ja, het is werkelijk waar, dat wij door God zo bemind worden! Maar waarom leven dan zoveel mensen onverschillig voort? Hoe kan dat mogelijk zijn? Is er werkelijk een God die ons zo liefheeft?’

Uit eerste jaren na professie

‘.. O Jezus ik bid U, laat mijn leven in het teken van het kruis staan. Ik wil denken, dat Gij mij de ogen toehoudt en van mij blinde overgave en vertrouwen verlangt. Hoe meer lijden, des te beter, des te meer ga ik op U lijken. Kruis en lijden zijn de zekerste middelen om tot innige vereniging met u te komen, is het niet in de tijd, dan toch zeker in de lange eindeloze eeuwigheid’ Gij voert mij toch naar mijn doel, ook door de nacht!’

En verder Soli Jesu:

‘Jezus alleen! Hem overal en in alles zien! Help mij, alle bekoringen te overwinnen, vooral die tegen Uw liefde.’

Maar pas na intense innerlijke strijd wordt Zr. Maria Gertrudis voorbereid om een plaats te worden waar de Liefde zich kan gaan tonen. Haar persoonlijkheid wordt geheel gericht op God, wordt een dienstbaar en ontvankelijk kanaal dat zich voor de liefde van God opent, dat beschikbaar en bereid wordt om de liefde door te geven. Alleen dankzij deze zuivering van haar persoonlijkheid, ontdaan van egocentrische toe-eigeningen en identificaties, kan Zr. Maria Gertrudis later de zwaarte van de ‘donkere nacht van de ziel’ dragen, en kan haar ziel een plaats worden waar die liefde zich kan manifesteren en vanuit de hemel in haar hart kan in – en dóórstromen. Daartoe moeten wel eerst geestelijke eigenschappen versterkt worden die vereist zijn: nederigheid, vergeving, eenvoud, transparantie en een diep ‘wetend’ geloof van werkelijk geroepen te zijn om bij te dragen aan verlossing, om het leed van anderen omwille van die anderen en van God te helpen te dragen. Het is een periode van afwisselend licht en duisternis.

In deze periode in 1925 doet Zr Maria Gertrudis in diep geloof haar eeuwige professie.

4.3 Praktische naastenliefde

De liefde tot haar naaste omgeving was steeds innig en warm. Stil en onopgemerkt verrichtte zij haar vele kleine liefdediensten. Haar attenties waren zo natuurlijk, zo bevallig en spontaan, dat men zich

tegenover haar niet eens bijzonder verplicht voelde. Haar scherpe blik deed haar onmiddellijk de noden en behoeften van anderen opmerken. En nooit spaarde ze moeite om te helpen en te blijven helpen, zover dat in haar vermogen lag.

Lange tijd was ze ziekenzuster van het klooster:

‘Al mijn zieke medezusters zal ik verplegen, zoals ze slechts in de beste families verpleegd kunnen worden; als een moeder en liefhebbende zuster wil ik voor hen zijn, vol liefde, zorg, geduld, ootmoet, wijsheid en trouw’

En dat alles niet ter wille van eigen waardering, maar vanuit de bede ‘Soli Jesu’:

‘Gij, o mijn Jezus, Uw hart en Uw liefde, Gijzelf moet mijn enige beloning zijn in tijd en eeuwigheid’

Zr. Maria Gertrudis was in haar beschouwend leven beslist niet geestelijk egoïstisch. Al bij het begin van haar noviciaat nam ze de gewoonte aan en bleef daar tot aan haar dood toe getrouw, om elke dag haar ziel te openen voor datgene wat in de wereld gebeurde en daar zielen te redden, door zieken, gevangenen, stervenden in het licht te houden, en zo ook geestelijk verdwaalden de weg te wijzen. In haar vast geloof vertrouwde ze hieraan te kunnen bijdragen door haar gebed en haar offer.

Maar de werkelijke beproeving moet nog komen. Om brug te zijn tussen hemel en aarden moet ook haar ziel als een zuivere spiegel worden. Alle aanklevingen en geestelijke toe-eigeningen zullen in een donkere nacht die een jaar of vijf duurt worden opgelost. Dat betekent een heroïsche innerlijke strijd waarin ze alleen door genade niet ten onder gaat.

4.4 Donkere nacht van de ziel

Na de eerste jaren van afwisselend licht en duisternis in haar ziel, van zoete troost en van troosteloze verlatenheid, gaat de duisternis gaande steeds meer het licht overheersen, dorheid wordt meer en meer haar ‘gewone’ zielentoestand. De jaren 1929-1934 staan in het teken van een donkere nacht van de ziel. Ziekte en maandenlang verblijf (1929) in een ziekenhuis zullen de aanleiding worden, dat de strijd zich toespitst en zo hevig wordt, dat het een ogenblik lijkt dat zij eronder zal bezwijken.

In die tijd manifesteert zich ook een hevige en toenemende pijn in haar rechterbeen.

De oorzaak hiervan is medisch na operaties en behandelingen niet vastgesteld. Dit houdt zij voor haar medezusters geheel verborgen (alleen haar Overste wist hiervan) om te voorkomen dat zij haar zouden ontzien.

In deze jarenlange donkere nacht wordt ze niet door ‘gewone’ bekoringen’ beproefd, maar door helse beproevingen tegen God zelf en tegen haar geloof gericht. En desalniettemin blijft Zr. Maria Gertrudis naar buiten gelijkmoedig in het goede volharden, trouw aan de ontvangen eerdere roeping. Een overtuigend bewijs van waarachtigheid van haar deugzaam leven, en dus van haar roeping.

‘Heer, altijd meer liefde en altijd meer lijden. ..het uit liefde gedragen lijden maakt alles goed en troost Uw Hart. Óffer zonder gebed kan ik mij goed indenken, maar gebed zonder offer is niets dan inbeelding...’

Vijf jaren innerlijke crisis, innerlijke verwarring, troosteloosheid, in twijfel en vaak zelfs met gevoelens van haat, en dat in het gesloten klooster van dag tot dag, en van uur tot uur. En toch.. Soli Jesu! Dagelijks zit Zr. Maria Gertrudis gebogen mediterend, biddend om licht, haar geloof stellend tegenover haar opkomende twijfels. Met deemoed en met ijzeren wil blijft ze trouw aan haar kleinste verplichtingen, ook aan die van het kloosterleven. In grote eenzaamheid versaat ze niet, ook dan niet, wanneer ze het ‘Vrees niet! Ik ben het!’ zo dikwijls niet hoorde.

‘Ik geloof, dat mijn ellende het toppunt heeft bereikt, maar zuster Elisabeth van de H.

Drieëenheid zegt: let er maar niet op, of je vurig of moedeloos bent. Houd je hieraan vast: Hij verandert niet! Ja dat wil ik best geloven en vol moed naar de meditatie gaan’.

In de ‘levenskunst van de glimlach’ die zij van Teresia van Lisieux had geleerd, school voor haar een niet te onderschatten kracht, om haar intense moeilijke strijd voor anderen te verbergen. De medezusters hebben hiervan weinig gemerkt. Slechts toen de strijd op zijn hoogst was, hebben enkelen met scherpziende ogen het innerlijk lijden gelezen op het vermoeide gezicht. Voor de meeste zusters was Zr. Maria Gertrudis ook in die donkere nacht enkel zon en levenslust, met sprankelende humor, haar (zieke) medezusters helpend, zichzelf volledig wegcijferend:

‘Heer, Gij weet alles, Gij weet ook dat ik U liefheb, U ondanks alles innig liefheb! O Jezus, help mij, ik wil, wanneer het niet anders gaat, tenminste proberen U door mijn tranen heen toe te lachen. Heer, Uw Wil geschiede!’

Van dag tot dag heeft ze vol gehouden, geestelijke en lichamelijke vermoeidheid overwinnend in het uiterlijk van een gelukkige Carmelites. En dat door de liefde tot Hem, Wie ze, ook bij de grootste dorheid en verlatenheid, ook bij tegenzin, bleef smeken:

‘O , neem mij aan als bruid van Uw Goddelijk hart en als slachtoffer van Uw liefde!’

Zich steeds meer volledig overgevend:

‘Ik wil slechts uit liefde leven om Uw Goddelijk hart vreugde te schenken en U te troosten. Alles, alles wat ik doe, geef ik aan U, opdat Gij er naar Uw welgevallen over zoudt beschikken.... Ja, iedere pols- en hartslag, iedere ademhaling moge een acte van de zuiverste liefde tot U zijn. Alles, alles wil ik slechts uit liefde tot U doen.. Dit is mijn vaste wil. Heer sterk mijn zwakheid...’

Voor Zr. Maria Gertrudis was dit niet een synthese van haar spiritualiteit na jaren kloosterwerk, maar het richtsnoer voor haar kloosterleven vanaf het begin daarvan. En zij heeft dit ‘liefdesprogramma’ daarna ten volle geactualiseerd. Het lijkt zo overduidelijk dat een bijzondere genade ‘van boven’ haar tot deze innige devotie en innerlijke kracht heeft gebracht.

En toch kwam er een tijd dat de jonge zuster geloofde op het gebied van naastenliefde de volkomen nederlaag geleden te hebben. Dat wat haar hart soms bestormde en haar gedachten een verkeerde richting dreigde te geven, dat was meende ze te beseffen geen afkeer meer, dat was haat!

‘Allen zijn kinderen van de Orde, ik alleen ben het niet, want ik haat allen en gevoel niets dan walg en tegenzin...’

Was het God die haar voor de zoveelste maal beproefde, om haar zo voorgoed uit de greep van het Kwaad te ontrukken, en zo bezit van haar hart te nemen? Dat moet wel zo geweest zijn als we zien hoe haar korte leven verloopt, helemaal richting God.

Ze verwoordt dit inzicht :

‘Hij [het Kwaad] doet zien, wat niet bestaat..’

En eindelijk, kwam Hij zelf dan toch! Op het feest van St. Ignatius in 1934, straalde plotseling de heilige licht in haar ziel en verjoeg álle duisternis. Het was de beslissende aanrakende genade van haar leven, zoals ze zelf bekende.

‘Gij zijdt in de nacht van mijn verwarring gekomen als het waarachtige licht, schijnend in de duisternissen...’

Eerst na deze bevrijdende aanraking werd alles ‘goed’. Het diepe geloof van haar persoonlijkheid was nu onlosmakelijk verbonden met de heilige intieme liefde in haar ziel.

5. De laatste jaren

5.1 Omgevormd in liefde

Een van haar lievelingsgebeden werd:

‘O Oneindig geliefd Woord van God, leer mij edel zijn; leer mij U te dienen, zoals Gij het verdient; te geven zonder te tellen; te werken zonder rust te zoeken; mij op te teren zonder een andere beloning dan het zoete bewustzijn Uw Goddelijke Wil te vervullen’ (St. Ignatius)

In de vijftien kloosterjaren speelt zich in haar leven een Goddelijk avontuur af in de vergetelheid van het slotklooster. De jonge non was zoals de meeste van ons, onvolkomen nog, met hartstochten die tot het goede en het kwade konden leiden, met idealen die hoog uitgingen boven het alledaagse. Ze kende de nederlaag en de ergernis, de onvoldaanheid en de ontmoediging. Maar als een poolster in de donkere nacht straalde aan haar zielenhemel het ‘Soli Jesu!’. Ondanks de duisternis van een lange donkere nacht hield ze het innerlijk oog op die ster onafgebroken gericht. Een louterend vuur heeft haar tot in het diepst van haar wezen rein gebrand. Haar eigen onvermogen en machteloosheid heeft ze met lichaam, ziel en geest moeten ervaren, en pas dáár doorheen gaande en daarna is ze door Gods Barmhartigheid geworden tot een heilig Godskind, waarin de Liefde in de laatste jaren van haar leven alleen maar scheen te stralen, ondanks de helse martelingen die haar lichaam moest ondergaan.

‘O goede, zoete Jezus, waar waart Gij, toen mijn ziel zo zwaar gepijnigd werd? .. In Uw hart! Want ik verlaat niemand, die mij niet eerst verlaten heeft’

De zegen van haar Soli Jesu schonk aan Zr. Maria Gertrudis het overweldigende geluk dat alles verandert, ofschoon er (uiterlijk) niets veranderd was. Van de geheimen van deze periode kennen we weinig, omdat haar brieven hierover verloren zijn gegaan en ook omdat Zr. Maria Gertrudis minder

behoefte had aan geestelijke begeleiding. Alleen de herinneringen van haar medezusters maakten ons wegwijs in het mysterie dat in haar ziel voltrokken was.

Ze was werkelijk brug tussen hemel en aarde, waarin de Liefde van God kon zijn.

Het was een periode van stralende onbaatzuchtige liefde naar allen om haar heen, ook in de meest praktische zin, roerloos biddend met een glimlach op het zachte, jonge gezicht terwijl tegelijkertijd haar lichamelijk lijden toenam en uiteindelijk (menselijk gezien) nagenoeg ondraaglijk werd. Een hart dat alleen nog maar van geven weet: 'Zo vol liefde en zo deemoedig!' Een hart waarin de persoonlijke liefde van de Ik-Gij relatie huisde:

'Hoe dichter men tot Jezus komt, des te gelukkiger wordt men immers en dan raakt het aardse de mens verschrikkelijk weinig meer'

5.2 Plaatsvervangend lijden.

Tijdens een retraite hoort ze dat Paus Pius XI ernstig ziek is, ook aan zijn been (!). En hoewel het met haar al enige tijd iets beter ging, bidt ze:

'Als het kan Jezus, en wanneer het mag van Moeder Priorin, neem dan de pijnen van onze H. vader weg en geef ze mij. Maak mijn been weer ziek, maar laat het zijne gezond worden. Neem mijn leven desnoods, maar spaar dat van hem, die met 'brandende zorg' de nood van mijn vaderland, de gruwelen die daar geschieden, de dreiging die ervan uitgaan, gadeslaat. Hij misschien kan nog redding brengen. Hij is zo nodig voor de wereld, maar ik...' (1936)

Ze verzweeg haar gebed van plaatsvervangend lijden, hetgeen haar bezwaarde omdat ze voor haar offer niet meteen geestelijke toestemming had gevraagd. Moeder Overste stelde haar op dit punt volkomen gerust. 'God weet wie hij uitverkiest tot het martelaarschap van zijn liefde' En toen kon Zr Maria Gertrudis alleen nog maar blij zijn om deze uitverkiezing doorheen de pijnen, die steeds intenser trokken door haar lichaam. De Paus geneest, maar niet Zr. Maria Gertrudis die vanaf toen lichamelijk snel achteruit ging.

5.3 Haar sterven

Op haar ziekbed tijdelijk buiten het klooster in een ziekenhuis schrijft ze in de laatste brief aan haar medezusters:

'.. Nu, weest niet bedroeft! Jezus is immers ook heel alleen en verlaten gestorven'

Op 17 september 1937 sterft Zr Maria Gertrudis na een periode van extreem lichamelijke pijn, maar vriendelijk, dankbaar en vol liefde tot haar 'einde' toe.

'Haar houding drukte volmaakte overgave aan God uit. God maakte haar zelf tot een voltooide eeuwige offergave voor Zich' (Duitse biografie)

Toen zij pas korte tijd in Echt was, verzuchtte ze:

'O, was ik maar nooit in Echt gekomen, hier heb ik geleerd, wat het is ongelukkig te zijn''

Aan het einde van haar leven schrijft ze:

'Hoe dichter men bij Jezus komt, des te gelukkiger wordt men. Dan raakt het aardse iemand weinig meer'.

Ze ondertekent de laatste brief met: uw geringste, maar gelukkigste Carmelkind, Zr. M. Gertrudis a S. Agnete. Tussen beide brieven ligt een leven van streven, van lijden, van opoffering, van hoop en bijna wanhoop, van naastenliefde en van herboren worden in goddelijke liefde.

Na haar dood vindt men in haar missaal dit gebed:

**'O neem mijn hart als het Uwe!
Ik geef het weg in Uwer kracht,
Dat het slechts leve om te lijden
En heilig wordt door Uwe macht!'**

Het leven in het klooster hervatte na haar heengaan zijn normale loop weer.

Een jaar later kwam een andere heilige Carmelites in het Klooster te Echt en wordt de volgende bewoonster van de cel van Maria Gertrudis: Edith Stein. En ook voor Edith Stein, zoals voor vele anderen, werd Zr. Maria Gertrudis een lichtend voorbeeld.

6. Terugblik

Zuster Maria Gertrudis heeft geen geestelijke leer achtergelaten. Ook zijn van haar geen 'spectaculaire' mystieke ervaringen bekend, zij heeft in ieder geval daarover niets uitgedragen. Alleen weten we van het eensklaps doorbreken van het goddelijk licht in 'haar' langdurige donkere nacht. Zij is een heilige van het verborgen leven. Ze werd geroepen brug te worden tussen hemelen en aarde om de zonden in de wereld te helpen verlossen. Ondanks alle opofferingen, alle het lijden en diepe duisternissen waar ze doorheen moest, heeft ze met volhardende overgave de omvorming tot brug aan haar laten gebeuren. Haar leven was niet gericht op haar eigen heil, maar op die van anderen, van de wereld. Ze heeft God haar leven aangeboden, haar hartsruimte geschonken opdat Hij met Zijn Liefde daardoor in de wereld kan zijn. De stilte van het klooster was de voorwaarde waardoor dit wonder zich ook echt via haar kon openbaren. De wereld kan niet zonder deze wonderen, want hierdoor ontstaat de zo noodzakelijke verbinding tussen hemelen en aarden waardoor Gods 'werkende' genade in onze wereld kan zijn. Hierdoor blijft de wereld het eeuwige ongeschapen licht ontvangen en blijft omkeer en verlossing mogelijk.

Paul Horbach (*)
Juli 2010

Boshovensestraat 16
5561 AR Riethoven
paulhorbach@gmail.com

(*) Zr Maria Gertrudis is voor mij niet zomaar een 'kleine' heilige uit het verleden, maar een levende aanwezigheid nú die ik mag ervaren in 'mijn' meditatieve ruimte. Dat is ook de aanleiding om te schrijven over de spirituele omvorming die bij en in Zr Maria Gertrudis heeft plaatsgevonden. Ik kan alleen maar bidden dat Zr. Maria Gertrudis voor mij en anderen een voorbeeld mag blijven en me kracht geeft om mijn eigen spirituele omvorming in ontvankelijke overgave en met actieve volharding te laten gebeuren.

Literatuur:

Maria Erzberger, *Maria Gertrudis Theresia a S. Agnete O.C.D.*, 1949
Schwester Teresia Renata de Spiritu Sancto, *Maria Erzberger*, 1953 (Duitse biografie)
J.N.I. van Hilsum, *Maria Erzberger, Zr Maria Gertrudis*, Nelissen Bilthoven/Antwerpen, 1956 (Nederlandse biografie)

